Міжнародне право

УДК 341.24:620.9(4+73)

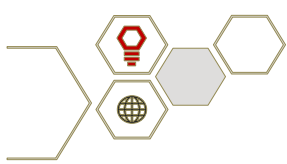
DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20325602>**Зарубіжний досвід реалізації енергетичних стратегій: правовий аспект****Коноваленко Андрій Григорович,**

аспірант Хмельницького університету

управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, Україна,

<https://orcid.org/0009-0001-5971-015X>**Прийнято: 08.05.2026 | Опубліковано: 21.05.2026**

Анотація: Мета. Стаття присвячена порівняльно-правовому аналізу зарубіжного досвіду реалізації енергетичних стратегій у провідних державах світу та на наднаціональному рівні Європейського Союзу з акцентом на правових механізмах їх впровадження. Методи. У процесі дослідження застосовано порівняльно-правовий метод для зіставлення правових систем регулювання енергетики різних держав, формально-юридичний метод для тлумачення норм міжнародних та національних нормативно-правових актів, а також системно-структурний метод для виявлення загальних закономірностей і відмінностей у правовому забезпеченні енергетичних стратегій. Результати. Визначено, що реалізація енергетичних стратегій у зарубіжних країнах спирається на розгалужену систему законодавчого регулювання, яка включає як рамкові закони загального характеру, так і галузеві нормативно-правові акти. На рівні Європейського Союзу ключову роль відіграють пакет Fit for 55, Директива (ЄС) 2023/2413, якою переглянуто Директиву про відновлювані джерела енергії з метою встановлення обов'язкового цільового показника на рівні щонайменше 42,5% відновлюваних джерел у загальному

енергоспоживанні ЄС до 2030 року, та Директива (ЄС) 2023/1791 Про енергоефективність. Досвід Федеративної Республіки Німеччина засвідчує ефективність поєднання рамкового Закону про відновлювані джерела енергії (Erneuerbare-Energien-Gesetz, EEG) у редакції 2023 року з галузевими законами, зокрема Федеральним законом про захист клімату (Bundes-Klimaschutzgesetz), який закріплює юридично обов'язкові цільові показники скорочення викидів парникових газів. Правова модель Французької Республіки ґрунтується на Законі про енергетику та клімат 2019 року, яким уперше в законодавчому порядку закріплено мету досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 року та запроваджено систему Вищої ради з клімату як незалежного контрольного органу. Висновки. Зроблено висновок про те, що провідні тенденції правового регулювання реалізації енергетичних стратегій в зарубіжних країнах – юридична обов'язковість цільових показників, принцип кліматичної нейтральності, прискорення дозвільних процедур та посилення незалежного моніторингу – становлять значний інтерес для вдосконалення вітчизняного законодавства у контексті євроінтеграції.

Ключові слова: енергетична стратегія; правове регулювання; Європейський Союз; Fit for 55; відновлювані джерела енергії; Energiewende; кліматична нейтральність; порівняльне правознавство; євроінтеграція.

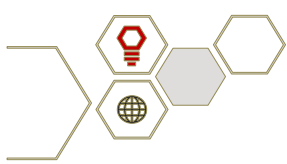
Foreign experience in implementing energy strategies: legal aspect

Andrii Konovalenko,

PhD student at Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of
Management and Law, Khmelnytskyi, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0001-5971-015X>

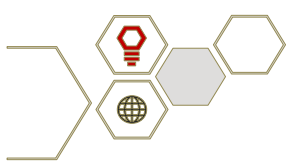
Abstract: Purpose. The article is devoted to a comparative legal analysis of foreign experience in implementing energy strategies in leading states and at the

supranational level of the European Union, with a focus on the legal mechanisms of their implementation. Methods. The study employs the comparative legal method to juxtapose the legal systems of energy regulation in different states, the formal legal method to interpret norms of international and national legislation, and the system-structural method to identify common patterns and differences in the legal support of energy strategies. Results. It is established that the implementation of energy strategies in foreign countries relies on an extensive legislative framework that includes both general framework laws and sector-specific normative acts. At the EU level, key roles are played by the "Fit for 55" package, Directive (EU) 2023/2413 amending the Renewable Energy Directive to set a binding target of at least 42.5% of renewables in total EU energy consumption by 2030, and Directive (EU) 2023/1791 on energy efficiency. The experience of the Federal Republic of Germany demonstrates the effectiveness of combining the Renewable Energy Sources Act (EEG 2023) with sector-specific laws, in particular the Federal Climate Protection Act (Bundes-Klimaschutzgesetz), which establishes legally binding greenhouse gas reduction targets. The legal model of the French Republic is based on the Energy and Climate Law of 2019, which for the first time legislatively enshrined the goal of achieving carbon neutrality by 2050 and introduced the High Council for the Climate as an independent oversight body. Conclusions. It is concluded that the leading trends in legal regulation of energy strategy implementation abroad – the legally binding nature of targets, the principle of "climate neutrality", acceleration of permitting procedures and strengthened independent monitoring – are of significant interest for improving Ukrainian legislation in the context of European integration.

Keywords: energy strategy; legal regulation; European Union; Fit for 55; renewable energy; Energiewende; climate neutrality; comparative law; European integration.

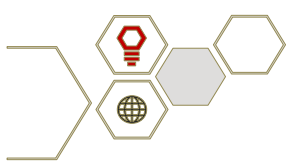
Постановка проблеми. Глобальні кліматичні виклики, необхідність забезпечення енергетичної безпеки та досягнення цілей сталого розвитку

зумовлюють зростання ролі держави у сфері стратегічного планування та правового регулювання енергетики. Енергетична стратегія як документ державного управління вищого рівня набуває нового юридичного значення у контексті переходу від декларативних орієнтирів до юридично обов'язкових цільових показників, забезпечених механізмами правового примусу та незалежного контролю. Провідні держави світу – насамперед країни Європейського Союзу – у 2020-х роках суттєво модернізували правову базу реалізації своїх енергетичних стратегій, запроваджуючи нові інструменти нормативного закріплення кліматичних цілей, стимулювання розвитку відновлюваної енергетики та підвищення ефективності дозвільних процедур.

Для України, яка перебуває у процесі євроінтеграції, вивчення зарубіжного досвіду правового регулювання у сфері енергетичних стратегій має не лише теоретичне, а й безпосереднє практичне значення: відповідні правові механізми мають бути адаптовані у вітчизняному законодавстві для виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію з ЄС та договорами у рамках Енергетичного Співтовариства. Тому порівняльно-правовий аналіз систем нормативного забезпечення реалізації енергетичних стратегій у зарубіжних державах є актуальним науковим завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правове регулювання енергетики та енергетичних стратегій є предметом значної наукової уваги як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі. Серед зарубіжних досліджень останніх років слід виокремити праці, присвячені правовому оформленню кліматичних зобов'язань держав, порівняльному аналізу законодавства про відновлювані джерела енергії, а також механізмам правового забезпечення виконання національних енергетичних та кліматичних планів (NECP) у рамках Регламенту ЄС 2018/1999 «Про управління Енергетичним союзом та кліматичними діями». У вітчизняній науці питання впровадження зарубіжного досвіду правового регулювання у сфері енергетики розглядались переважно у

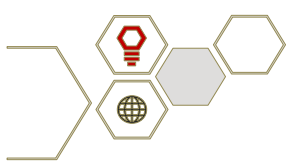

контексті адаптації законодавства до вимог ЄС, зокрема у зв'язку з реалізацією Четвертого енергетичного пакету.

Водночас стрімкий розвиток законодавства ЄС у межах пакету «Fit for 55», прийняття нових директив у 2023 році, а також суттєве оновлення національного законодавства провідних держав – Федеративної Республіки Німеччина, Французької Республіки та Великої Британії – зумовлюють необхідність актуального порівняльно-правового аналізу, який враховував би ці законодавчі новації. Зазначені питання залишаються недостатньо дослідженими у вітчизняній правовій науці, що й актуалізує дане дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є порівняльно-правовий аналіз механізмів реалізації енергетичних стратегій у провідних зарубіжних державах та на рівні ЄС, виявлення провідних тенденцій правового регулювання у цій сфері, а також окреслення позитивного зарубіжного досвіду, який буде релевантним для вдосконалення правової бази України в умовах євроінтеграції.

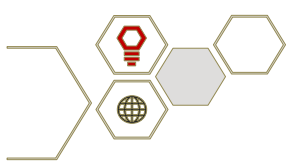
Виклад основного матеріалу дослідження. Правове регулювання реалізації енергетичних стратегій на наднаціональному рівні ЄС. Правовий каркас реалізації енергетичних стратегій у Європейському Союзі формується системою нормативних актів первинного і вторинного права. Первинну основу становлять положення Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС), насамперед Стаття 194, яка закріплює цілі енергетичної політики ЄС: забезпечення функціонування ринку енергії; безпека постачання; сприяння енергоефективності та відновлюваним джерелам енергії; сприяння взаємозв'язку енергетичних мереж [1]. На рівні вторинного права ключову роль у забезпеченні реалізації енергетичних стратегій держав-членів відіграє Регламент (ЄС) 2018/1999 «Про управління Енергетичним союзом та кліматичними діями» [2], відповідно до якого кожна держава-член зобов'язана розробляти та регулярно оновлювати інтегрований національний план у сфері енергетики та клімату (NECP). Цей документ, маючи

обов'язковий характер, встановлює національні цілі щодо відновлюваних джерел, енергоефективності, скорочення викидів парникових газів та інших показників.

Принципово новим рівнем амбіцій у правовому регулюванні енергетичної сфери ЄС стало прийняття пакету «Fit for 55», оголошеного Європейською Комісією 14 липня 2021 року, метою якого є юридичне закріплення зобов'язань щодо скорочення викидів парникових газів щонайменше на 55% до 2030 року порівняно з рівнем 1990 року. У межах цього пакету 18 жовтня 2023 року Директивою (ЄС) 2023/2413 [3] було переглянуто Директиву про відновлювані джерела енергії (RED), внаслідок чого встановлено обов'язковий цільовий показник на рівні щонайменше 42,5% відновлюваних джерел у загальному кінцевому споживанні енергії ЄС до 2030 року з індикативним орієнтиром у 45% [4]. Ця директива набрала чинності 20 листопада 2023 року, а держави-члени зобов'язані транспонувати більшість її положень до 21 травня 2025 року [5]. Важливою правовою новелою Директиви 2023/2413 є запровадження обов'язку держав-членів визначати так звані «зони пришвидшеного розвитку відновлюваних джерел» (renewables acceleration areas), у межах яких для нових проєктів відновлюваної енергетики встановлюються спрощені та прискорені дозвільні процедури [3]. Крім того, діяльність із розвитку відновлюваної енергетики набуває статусу такої, що відповідає «переважаючому публічному інтересу», що суттєво обмежує підстави для правових заперечень проти нових установок.

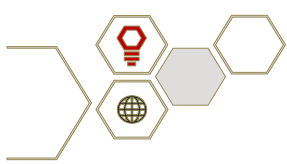
Паралельно у межах пакету «Fit for 55» 13 вересня 2023 року прийнято Директиву (ЄС) 2023/1791 «Про енергоефективність» [6], якою встановлено обов'язкову ціль скорочення кінцевого споживання енергії в ЄС щонайменше на 11,7% до 2030 року порівняно з прогнозами 2020 року. Зазначена директива закріплює принцип «Енергоефективність насамперед» (Energy Efficiency First) як юридично обов'язкове правило при прийнятті рішень у сфері планування та інвестування в енергетику. Отже, правове регулювання на рівні ЄС

характеризується переходом від індикативних до обов'язкових цільових показників, розширенням прямих правових зобов'язань держав-членів та посиленням механізмів моніторингу і звітності [7].

Правова модель реалізації енергетичної стратегії Федеративної Республіки Німеччина. Федеративна Республіка Німеччина є одним із визнаних лідерів у галузі правового забезпечення енергетичної трансформації. Концепція «Energiewende» (енергетичний перехід), сформована ще на початку 2000-х років, отримала послідовне правове оформлення через низку законодавчих актів, центральне місце серед яких посідає Закон про відновлювані джерела енергії (Erneuerbare-Energien-Gesetz, EEG) [8]. Перша редакція цього закону набрала чинності 1 квітня 2000 року та запровадила систему гарантованого підключення до мережі, пріоритетного диспетчеризування та гарантованих тарифів на відновлювану електроенергію строком на 20 років. Відтоді закон неодноразово переглядався: редакції 2012, 2014, 2017 та 2021 років послідовно трансформували правову модель підтримки від тарифної до аукційної системи [9].

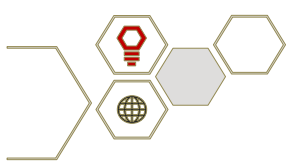
Чинна редакція EEG 2023, прийнята 7 липня 2022 року і введена в дію з 1 січня 2023 року (так званий «Великодній пакет», або «Easter Package»), знаменує якісно новий правовий рівень регулювання. По-перше, стаття 1а EEG 2023 вперше на законодавчому рівні закріпила, що виробництво та функціонування установок з відновлюваних джерел енергії є «справою переважаючого публічного інтересу та служить публічній безпеці». Це положення має принципове юридичне значення: воно надає відновлюваній енергетиці пріоритет при зважуванні конкуруючих інтересів у процедурах планування та видачі дозволів, що очікувано суттєво прискорить останні. По-друге, Законом про вимоги до площ для вітрової енергії (Windenergie-Flächenbedarfsgesetz, WindBG) 2022 року на федеральні землі покладено обов'язкові вимоги щодо виділення площ для розвитку наземної вітрової енергетики. По-третє, EEG 2023 скасував систему надбавок на відновлювану

енергію (EEG-Umlage), яка десятиліттями фінансувала підтримку сектору за рахунок споживачів електроенергії. По-четверте, у 2024 році набрав чинності «Сонячний пакет I» (Solarpaket I), який вніс зміни до EEG 2023 та Закону про енергетичну галузь (Energiewirtschaftsgesetz, EnWG), суттєво розширивши правову підтримку розвитку сонячної генерації [10].

Паралельно з EEG функціонує Федеральний закон про захист клімату (Bundes-Klimaschutzgesetz, KSG), прийнятий у грудні 2019 року та переглянутий у липні 2024 року [11]. KSG встановлює юридично обов'язкові цільові показники скорочення викидів парникових газів: не менше 65% до 2030 року та не менше 88% до 2040 року порівняно з рівнем 1990 року, а також досягнення кліматичної нейтральності до 2045 року. Ця мета отримала конституційний вимір у березні 2025 року, коли до Основного закону (Grundgesetz) були внесені зміни, що дозволяють додаткові видатки обсягом до 500 млрд євро для досягнення кліматичної нейтральності до 2045 року, – крок, який суттєво зміцнює правове підґрунтя кліматичних цілей ФРН. Показово, що у 2024 році KSG було доопрацьовано: галузеві підцілі скорочення викидів тепер щорічно підлягають коригуванню, щоб забезпечити досягнення загальнонаціонального показника. У 2024 році частка відновлюваних джерел у валовому виробництві електроенергії ФРН зросла до 54,4%, що є наочним результатом системного правового регулювання. Правовий механізм реалізації енергетичної стратегії ФРН відзначається також активним використанням довгострокових контрактів на постачання електроенергії (Power Purchase Agreements, PPAs) у форматі, що набув законодавчого врегулювання, а також системою дозвільних процедур для морської вітрової енергетики, що ґрунтується на аукційному принципі.

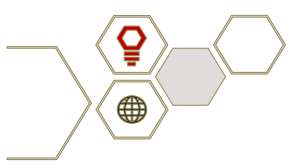
Правова модель реалізації енергетичної стратегії Французької Республіки. Французька Республіка сформувала власну правову модель реалізації енергетичної стратегії, що відзначається поєднанням кодифікованого законодавства (Енергетичного кодексу Франції) [12] та

програмних законів, які визначають стратегічні пріоритети. Вихідним документом сучасної французької енергетичної стратегії є Закон про перехід до чистої енергетики та зеленого зростання (Loi n°2015-992 du 17 août 2015 relative à la transition énergétique pour la croissance verte), яким запроваджено Національну низьковуглецеву стратегію (Stratégie Nationale Bas-Carbone, SNBC) та багаторічне енергетичне програмування (Programmation Pluriannuelle de l'Énergie, PPE) як основні інструменти планування. Відповідно до нового правового режиму ці документи підлягають обов'язковому перегляду кожні п'ять років [13].

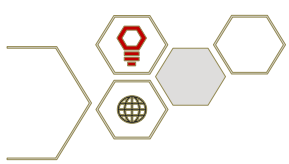
Принциповою правовою новацією стало прийняття 8 листопада 2019 року Закону про енергетику та клімат (Loi n° 2019-1147 relative à l'énergie et au climat) [14]. Цей закон уперше на законодавчому рівні закріпив мету досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 року через скорочення викидів парникових газів більш ніж у шість разів порівняно з рівнем 1990 року. Закон 2019 року також вніс суттєві зміни до правової природи багаторічного енергетичного програмування: замість декрету, з 2023 року кожні п'ять років Парламент Франції зобов'язаний переглядати відповідний документ як звичайний закон, що суттєво підвищує правовий статус та обов'язковість енергетичного стратегічного планування. Крім того, Законом 2019 року на постійній основі запроваджено Вищу раду з клімату (Haut Conseil pour le Climat), змодельовану за взірцем британського Комітету з питань зміни клімату, – незалежний консультативний орган, уповноважений оцінювати відповідність кліматичній стратегії урядових проєктів та результати реалізації кліматичних заходів [14].

Важливим кроком у правовому регулюванні відновлюваної енергетики Франції стало ухвалення у 2023 році Закону про прискорення виробництва відновлюваних джерел енергії (Loi relative à l'accélération de la production d'énergies renouvelables), який завершив формування правового статусу громадських енергетичних спільнот (Renewable Energy Communities та Citizen

Energy Communities) відповідно до вимог Директиви ЄС. Згідно із цим законом відповідні положення кодифіковано у статтях L291-1 – L291-4 Енергетичного кодексу Франції. Закон 2019 року також суттєво посилив відповідальність за шахрайство у сфері сертифікатів економії енергії (certificats d'économies d'énergie), підвищивши вимоги до інспекцій та обміну інформацією між профільними органами. Таким чином, французька правова модель відзначається прагненням до кодифікації енергетичного законодавства, підвищення правового статусу стратегічного планування до рівня закону, а також незалежного інституційного контролю [15].

Загальні правові тенденції у регулюванні реалізації енергетичних стратегій в провідних зарубіжних країнах. Порівняльний аналіз розглянутих правових моделей дозволяє виявити низку наскрізних тенденцій. По-перше, відбувається перехід від декларативних до юридично обов'язкових цільових показників. Якщо у попередні десятиліття енергетичні цілі держав мали переважно індикативний характер, то сучасне законодавство – як на рівні ЄС, так і у окремих державах – закріплює обов'язкові кількісні показники, забезпечені правовими санкціями або механізмами відповідальності уряду. По-друге, спостерігається конституціоналізація кліматичних і енергетичних зобов'язань: конституційні зміни у ФРН 2025 року та практика закріплення вуглецевої нейтральності у законах вищої юридичної сили засвідчують нову якість правового регулювання у цій сфері. По-третє, значна увага приділяється спрощенню та прискоренню дозвільних процедур для об'єктів відновлюваної енергетики. Правовий статус «переважаючого публічного інтересу», запроваджений і в праві ЄС, і у праві ФРН, є важливим прецедентом, що може бути використаний при вдосконаленні вітчизняного законодавства. По-четверте, утверджується незалежний інституційний моніторинг виконання енергетичних стратегій через незалежні клімато-енергетичні ради (за французькою чи британською моделлю), чії висновки мають юридичне значення для урядової звітності.

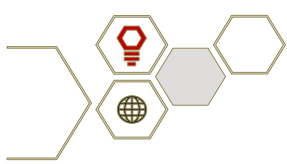

Висновки. Проведений порівняльно-правовий аналіз зарубіжного досвіду реалізації енергетичних стратегій дозволяє сформулювати такі висновки. По-перше, на рівні Європейського Союзу реалізація енергетичних стратегій держав-членів жорстко скоординована системою обов'язкових правових актів – директив та регламентів, – яка з прийняттям пакету «Fit for 55» набула безпрецедентного рівня амбіційності та правової обов'язковості. Директива (ЄС) 2023/2413 та Директива (ЄС) 2023/1791 встановлюють юридично обов'язкові кількісні показники, невиконання яких тягне правові наслідки для держав-членів.

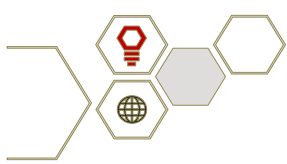
По-друге, досвід Федеративної Республіки Німеччина свідчить про ефективність правової моделі, що поєднує галузевий закон про відновлювані джерела енергії з рамковим кліматичним законом, забезпеченим механізмами щорічного галузевого моніторингу та конституційними гарантіями. Принципово важливим для України є досвід законодавчого закріплення пріоритетності відновлюваної енергетики у дозвільних процедурах та запровадження системи обов'язкових площ для розвитку вітрової енергетики на рівні регіонів.

По-третє, французька правова модель демонструє значення підвищення правового статусу стратегічних енергетичних документів до рівня закону, що ухвалюється парламентом, а також цінність незалежного клімато-енергетичного органу контролю з закріпленим правовим статусом. В цілому провідними правовими тенденціями у сфері реалізації енергетичних стратегій в зарубіжних країнах є: юридична обов'язковість цільових показників, конституціоналізація кліматичних зобов'язань, прискорення дозвільних процедур як самостійний правовий пріоритет та посилення незалежного нормативного моніторингу. Реалізація цих тенденцій у вітчизняному законодавстві є важливим напрямом правотворчої діяльності в умовах євроінтеграції України.

Список використаних джерел

1. Договір про функціонування Європейського Союзу (консолідована версія). *Офіційний журнал Європейського Союзу*. 2012. С 326. С. 47–390.
2. Regulation (EU) 2018/1999 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the Governance of the Energy Union and Climate Action. *Official Journal of the European Union*. 2018. L 328. P. 1–77.
3. Directive (EU) 2023/2413 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 amending Directive (EU) 2018/2001, Regulation (EU) 2018/1999 and Directive 98/70/EC as regards the promotion of energy from renewable sources, and repealing Council Directive (EU) 2015/652. *Official Journal of the European Union*. 2023. L.
4. Renewable energy: Council adopts new rules : Press release 723/23, 09 October 2023 / Council of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/09/renewable-energy-council-adopts-new-rules> (accessed: 04.03.2026).
5. Renewable Energy Directive – Targets and Rules / European Commission. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/renewable-energy-directive-targets-and-rules/renewable-energy-directive_en (accessed: 04.03.2026).
6. Directive (EU) 2023/1791 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2023 on energy efficiency and amending Regulation (EU) 2023/955 (recast). *Official Journal of the European Union*. 2023. L 231.
7. Energy Efficiency 2024. Paris : International Energy Agency, 2024. URL: <https://www.iea.org/reports/energy-efficiency-2024> (accessed: 04.03.2026).
8. Erneuerbare-Energien-Gesetz (EEG 2023) vom 21. Juli 2014 (BGBl. I S. 1066), zuletzt geändert durch Gesetz vom 8. Mai 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 151). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/eeg_2014 (accessed: 04.03.2026).
9. Renewable Energy Sources Act (EEG 2023) / UNEP Law and Environment Assistance Platform. URL:

<https://leap.unep.org/en/countries/de/national-legislation/renewable-energy-sources-act-eeg-2023> (accessed: 04.03.2026).

10. Germany: Renewable Energy Laws and Regulations 2026 / International Comparative Legal Guides. URL: <https://iclg.com/practice-areas/renewable-energy-laws-and-regulations/germany> (accessed: 04.03.2026).

11. Bundes-Klimaschutzgesetz (KSG) vom 12. Dezember 2019, zuletzt geändert am 15. Juli 2024. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/ksg> (accessed: 04.03.2026).

12. Code de l'énergie (France) : version consolidée au 1er janvier 2025. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000023983208 (accessed: 04.03.2026).

13. Loi n° 2015-992 du 17 août 2015 relative à la transition énergétique pour la croissance verte. Journal officiel de la République française. 2015.

14. Loi n° 2019-1147 du 8 novembre 2019 relative à l'énergie et au climat. Journal officiel de la République française. 2019. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000039355955> (accessed: 04.03.2026).

15. France: Law on Energy and Climate Adopted / Library of Congress. Global Legal Monitor. 04 December 2019. URL: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2019-12-04/france-law-on-energy-and-climate-adopted> (accessed: 04.03.2026).